

ПОШИРЕННЯ ТА ЦЕНОТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ *ALLIUM URSINUM* L. НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. Описано невідоме раніше лівобережне місце зростання *Allium ursinum*, віддалене від нині відомих популяцій лівобережної України на сотні кілометрів. Угруповання діагностоване як союз *Alnion incanae* Pawłowski et al. 1928, що належить до класу *Alno glutinosae-Populetea albae* P. Fukarek et Fabijani 1968.

Найвище покриття цибуля ведмежа утворює на найкраще дренованих мікропідвищеннях із дубом звичайним. На знижених ділянках, де вища вологість ґрунту та значну участь у деревостанах складає вільха клейка, участь цибулі ведмежої значно менша, а на зниженнях, де тривалий час застоюється вода, вона повністю випадає разом із більшістю цибулинних та короткочореневищних ефемероїдів.

Ключові слова: *Allium ursinum*, синтаксономія, популяція, флорогенез, Лівобережжя, Лісостеп.

Постановка проблеми. *Allium ursinum* L. – європейсько-середземноморсько-кавказько-малоазійський вид, що на рівнинній частині України має спорадичне поширення у корінних широколистяних лісах Правобережного Лісостепу та по південному краю Правобережного Полісся. Для Середнього Придніпров'я наразі його великі за площею локальні популяції відомі в лісовому масиві «Холодний яр», у грабовому лісі Канівського заповідника, в урочищах «Чутянський ліс» та «Чорний ліс», в широколистяних лісах Смілянського району (околиці села Старосілля). На Лівобережжі цей вид вже зустрічається дуже рідко [1]. Наявність його місцезростань на Чернігівщині, Сумщині та Харківщині ставить ряд флорогенетичних і ценогенетичних запитань. Зокрема, чи варто їх розглядати як залишки колись суцільного ареалу, що охоплював як Правобережний Лісостеп, так і масиви доісторичних долинних та байрачних лісів Лівобережжя, чи вони є осередками новітнього поширення із рефугіуму міжльодовикових реліктів, приуроченого до Середньоросійської височини. Також важливо визначити фітоценотичні особливості лівобережних популяцій у порівнянні з правобережними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Рід *Allium* L. є одним із найчисельніших родів однодольних у світовій флорі та налічує 750-780 видів багаторічних рослин [2, 3]. Природне поширення охоплює Північну півкулю із головним акцентом різноманітності у Південно-західній і Центральній Азії та дещо меншим – у Північній Америці [2].

Allium ursinum – пізньовесняний ефемероїд, цибулинний багаторічник, поширений переважно у вологих, але добре дренованих лісових формаціях Середньої Європи (до 64° Пн. широти у Норвегії та 60° 30' Пн. широти у Фінляндії), трапляється до висоти 1900 м у Альпах [4] і до 1200 м в Тіролі, стає дефіцитним у Східній Європі та поступово зникаючи до Середземномор'я [5].

У межах *Allium ursinum* виділяють два підвиди – *Allium ursinum* L. subsp. *ursinum*, що трапляється у північній і західній частині загального видового ареалу [6, 7] в Португалії, Іспанії, Франції, Швейцарії, Бельгії, Нідерландах, Великобританії, Німеччині, країнах Прибалтики, Скандинавії, на півночі Італії, Австрії, Чехії, Польщі, Білорусі [5, 8-13] та *Allium ursinum* subsp. *ucrainicum* Kleop. et Oxner, поширений у південній і східній частинах ареалу [6], в Україні, Італії, Словаччині, Угорщині, Словенії, Хорватії, Боснії та Герцеговині, Сербії, Чорногорії, Македонії, Косово, Болгарії, Румунії, Молдові, європейській частині Росії, на Кавказі, в південних регіонах Австрії, Чехії, Польщі, Білорусі [9, 13-17].

Закономірності поширення, біоморфологічні, екологічні особливості, стан популяцій та охорона *Allium ursinum* висвітлені у ряді публікацій українських вчених [18-22], проте знахідка лівобережної популяції цибулі ведмежої у межах Середнього Дніпра висвітлюється вперше.

Матеріали та методика дослідження

Нами обстежено одну локальну популяцію на лівому березі Дніпра в лісах між селами Деньги Золотоніського району та Крутьки Чорнобаївського району Черкаської області (рис. 1).

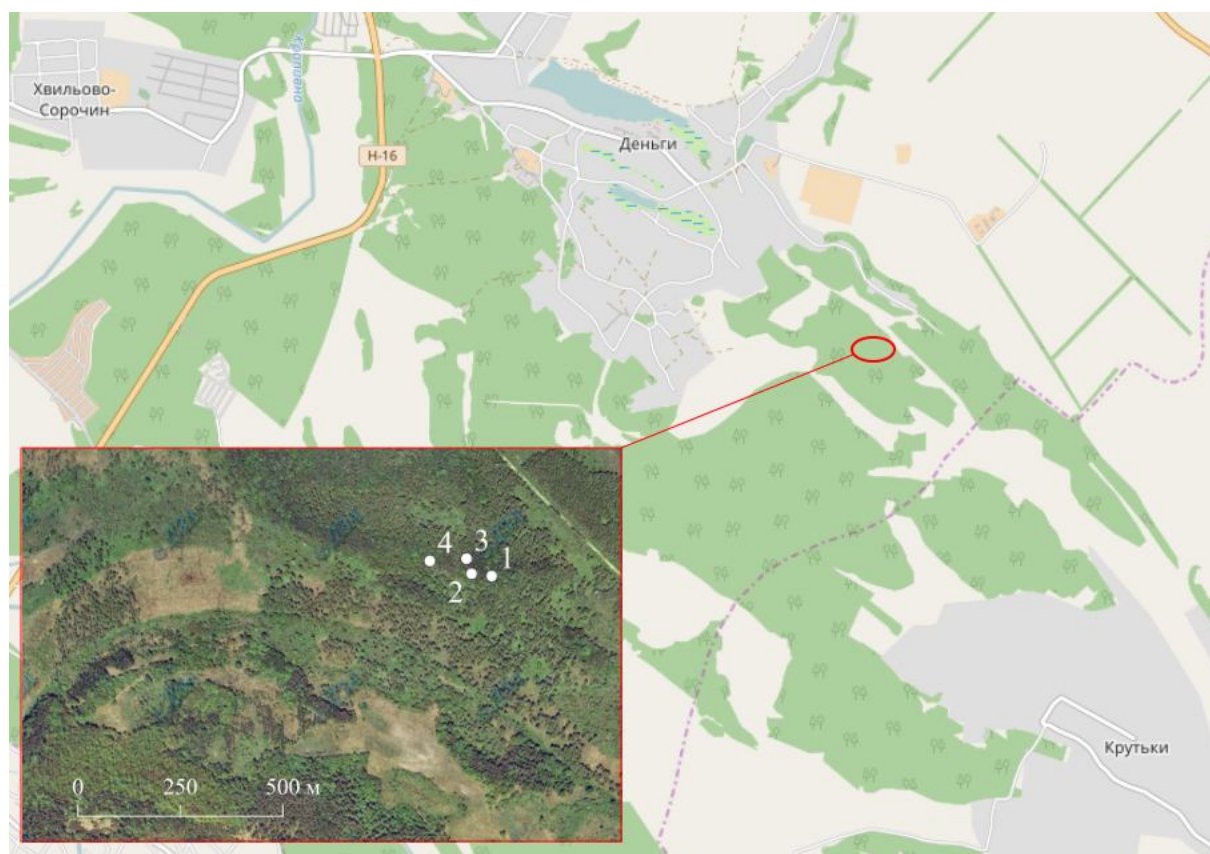

Рис.1. Місцезнаходження лівобережної Середньодніпровської популяції *Allium ursinum* та розміщення ділянок виконання геоботанічних описів.

Дане місцезростання нами виявлено завдяки інформації місцевого краєзнавця Василя Мельника. Воно приурочене до ділянок притерасного зниження в межах лісового урочища Кропив'янські горби. Загалом виявлена локальна популяція левурди займає площу кілька гектарів, в її межах вирізняються кілька фітоценотичних варіантів. Описи робились на ділянках площею 25×25 м. Описами охоплено кілька варіантів рослинних угруповань із участю цибулі ведмежої, що зустрічаються на геоморфологічно однотипних ділянках, але в умовах відмін екотопів за умовами вологості ґрунту, визначених умовами мікрорельєфу. Обробка матеріалів здійснювалася на основі підходів Ж. Браун-Бланке. Синтаксономічна інтерпретація виділених фітоценонів здійснювалася з використанням інформації про діагностичні види синтаксонів у синтаксономічних зведеннях рослинності України [23], Польщі [24], Чехії [25], Росії [26]. Ідентифікація синтаксонів високого та середнього ієрархічних рівнів проводили з врахуванням зведення для всієї Європи [27].

Назви рослин приводили за Mosyakin, Fedoronchuk, 1999 [28]. Для оцінки проективного покриття видів використано наступну шкалу: + – проективне покриття виду менше 1 %, 1 – проективне покриття від 1 до 5%, 2 – від 6 до 15%, 3 – від 16 до 25%, 4 – від 26 до 50%, 5 – понад 51%.

Результати дослідження та їх обговорення

Виявлена нами популяція *Allium ursinum* віддалена від нині відомих лівобережних популяцій на сотні кілометрів. Натомість, окремі відомі правобережні популяції розташовані досить близько. Зокрема, правобережний лісовий масив Канівського природного заповідника, де цей вид зростає, віддалений по прямій всього на кілька десятків кілометрів (рис. 2).

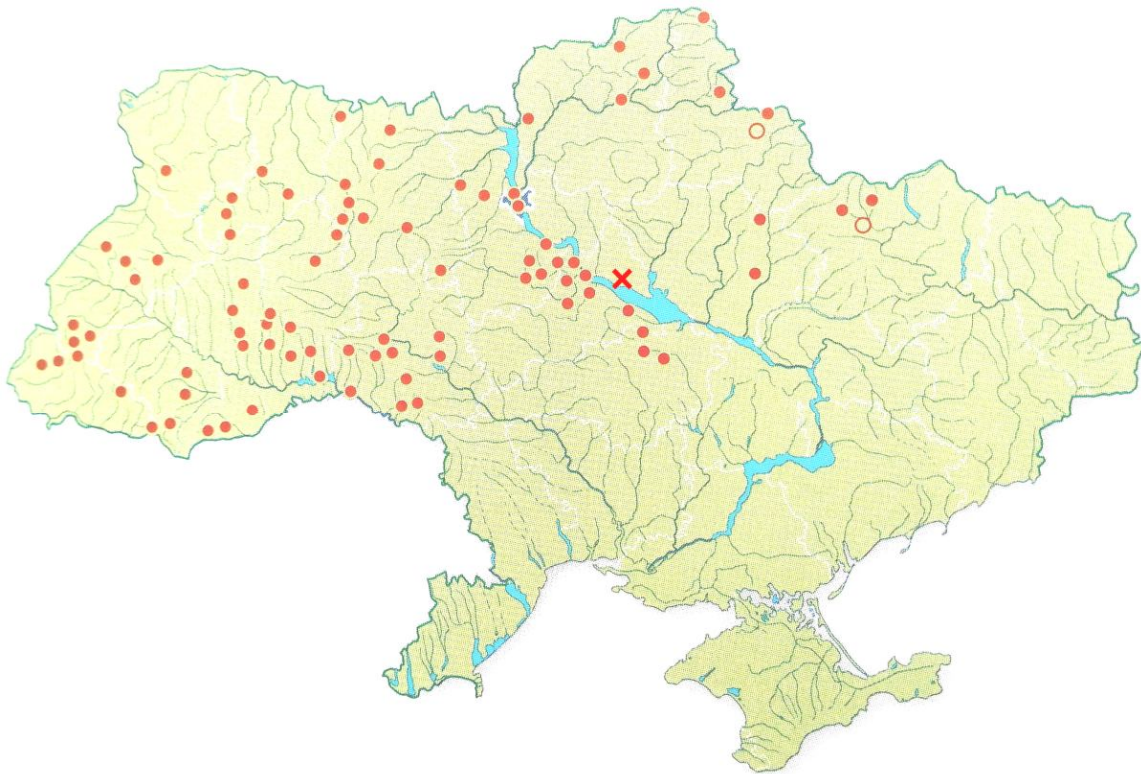

Рис. 2. Поширення *Allium ursinum* в Україні (за ЧКУ, 2009)
(X – лівобережна середньодніпровська популяція *Allium ursinum*).

У цьому зв'язку більш коректно трактувати виявлену популяцію як похідну від правобережних. Також виникає питання про можливість існування досі невідомих для нас популяцій в байрачних лісах на території Лівобережжя. Повніше охоплення маршрутами цих лісів у весняно-ранньолітній період може пролити світло щодо цього питання.

Наявні матеріали геоботанічних досліджень фітоценозів із участю *Allium ursinum* на рівнинній території України дають можливість визначити його переважну приуроченість до різних фітоценозів. Так, у лісах Поділля він найчастіше (до 55% постійність і до 50% покриття) приурочений до угруповань субасоціації *Isopyro thalictroidis-Carpinetum corydaletosum cavae* Onyshenko 1998. У регіоні Придніпровського Лісостепу він стає значно рідкіснішим і приурочений здебільшого до угруповань субасоціації *Galeobdolon lutei-Carpinetum sambucetosum nigrae* Shevchuk et all. 1996, із постійністю до 8% та до 50% покриття [29]. Тобто на Правобережжі основний фітоценотичний діапазон цього виду лежить в межах угруповань союзу *Carpinion betuli* Issler 1931.

Таблиця 1

Геоботанічні описи угруповань із участю *Allium ursinum*
(літерами а, б відповідно позначено деревний та підлісковий яруси)

№ опису	1	2	3	4
Зімкнутість крон деревостану	0,7	0,7	0,8	0,7
	Низинка	Схил	Верхня частина гряди	Верхня частина гряди
Умови мікрорельєфу				
<i>Allium ursinum</i>	2	4	3	5
<i>Fraxinus excelsior</i> (a)	3	3	3	4
<i>Populus tremula</i> (a)	2	3	4	
<i>Acer campestre</i> (a)	2	2		
<i>Acer platanoides</i> (a)				1
<i>Alnus glutinosa</i> (a)	3	1		
<i>Quercus robur</i> (a)				1
<i>Tilia cordata</i> (a)	2	+	2	1
<i>Swida sanguinea</i> (b)	+			
<i>Tilia cordata</i> (b)				+
<i>Ulmus glabra</i> (b)	+	+	+	
<i>Corylus avellana</i>	+	1	+	+
<i>Sambucus nigra</i> (b)	+		+	+
<i>Anemone ranunculoides</i>	1	1	1	+
<i>Corydalis cava</i>	1	2	4	1
<i>Scilla siberica</i>	2	+	1	+
<i>Ficaria verna</i>	3	+	+	+
<i>Stellaria holostea</i>	+	+	+	+
<i>Gagea minima</i>	1	+	+	+
<i>Carex pillosa</i>			2	+
<i>Corydalis solida</i>			+	+
<i>Dentaria budbifera</i>	+	+		
<i>Gagea lutea</i>			+	+
<i>Pulmonaria obscura</i>	+	+	+	
<i>Galium aparine</i>	+	+		+
<i>Aegopodium podagraria</i>	4	4		
<i>Lamium maculatum</i>	+			
<i>Lathraea squamaria</i>		+	+	
<i>Paris quadrifolia</i>	+			
<i>Polygonatum multiflorum</i>		+	+	
<i>Scilla bifolia</i>			1	
<i>Adoxa moschatellina</i>				1
<i>Urtica dioica</i>	1	+		
<i>Glechoma hederacea</i>	+			

Представлені нами описи (табл.1) угруповань із даного місцезростання діагностуються як союз *Alnion incanae* Pawłowski et al. 1928, що за синтаксономічними трактуваннями рослинності Європи належать до класу *Alno glutinosae-Populetea albae* P. Fukarek et Fabijani 1968. Цей клас представляє заплавні галерейні ліси Євросибірського та Середземноморського регіонів. Примітно, що найвище покриття цибуля ведмежа утворює на найкраще дренованих мікропідвищеннях, які індикуються появою та більшою участю в деревостані дуба звичайного. На знижених ділянках, де

вища вологість ґрунту та значну участь у деревостанах складає вільха клейка, участь цибулі ведмежої значно менша: там, де тривалий час застоюється вода, вона повністю випадає разом із більшістю цибулинних та короткокореневищних ефемероїдів. Такі вкраплення мікрознижень, що часто трапляються в обстеженому нами урочищі, очевидно слід відносити до типових вільхових лісів. Принагідно відмітити, що при характеристиках більшості виявлених на Лівобережжі місцезростань *Allium ursinum* [30], авторами гербарних зборів вказується на достатньо високі показники вологості та відповідні умови рослинного покриву, що дає підстави говорити про її вузький екоотпічний діапазон та, можливо, меншу її тут поширеність у цьому зв'язку.

У межах усієї обстеженої нами площі зростання *Allium ursinum* відмічались локуси із наявними особинами різних вікових станів, що вказує на високу життєздатність популяції та можливості поширення виду на нові ділянки в межах подібних біотопів.

Висновки

Виявлено невідоме раніше лівобережне місце зростання *Allium ursinum*, віддалене від нині відомих популяцій лівобережної України на сотні кілометрів. Вид зростає у складі угруповання союзу *Alnion incanae* Pawłowski et al. 1928, що належить до класу *Alno glutinosae-Populetea albae* P. Fukarek et Fabijani 1968, тоді як у межах Придніпровського Правобережного Лісостепу популяції *Allium ursinum* трапляються в угрупованнях союзу *Carpinion betuli*. Досліджена популяція характеризується представленістю різних вікових станів та має високу життєздатність.

Література

1. Байрак О. М. Конспект флори Лівобережного Придніпров'я. Судинні рослини / О. М. Байрак. – Полтава, «Верстка», 1997. – 162 с.
2. Friesen N. Phylogeny and intrageneric classification of *Allium* L. (*Alliaceae*) based on nuclear ribosomal DNA ITS / N. Friesen, R.M. Fritsch, F.R. Blatther // *Aliso* (Proceeding of the Monocots 3 Symposium). – 2006. – Vol. 22. – No. 1. – Pp. 372-395.
3. Stearn, William T. "How many species of *Allium* are known?." *Curtis's Botanical Magazine* 9.4 (1992): 180-182.
4. Hegi Gustav, Suessenguth Karl, (1939): Band II, Monocotyledoneae (II. Teil) – Hegi: *Illustrierte Flora von Mitteleuropa* 2. – 1939: 1-532.
5. Tutin T. G. *Biological Flora of the British Isles. Allium ursinum* L. // *J. Ecol.* 1957. Vol. 45, No. 63. P. 1003-1010.
6. Stearn W. T. European species of *Allium* and allied genera of *Alliaceae*: a synonymic enumeration // *Ann. Mus. Goulandris*. 1978. Vol. 4. P. 83-198.
7. Stearn W. T., Tutin T. G., Heywood V. H., Burges N. A., Moore D. M., Valentine D. H., Walters S. M., Webb D. A. *Allium* L. // *Flora Europaea* : in 5 vol. Cambridge, 1980. Vol. 5. P. 49-69.
8. Бордзіловський Є.І. Рід Цибуля, часник – *Allium* L. / Є.І. Бордзіловський // *Флора УРСР*. – К. : Вид-во АН УРСР. – 1950. – Т. 3. – С. 91-146.
9. Грушецкая З. Е. Филогеографическое картирование *Allium ursinum* L. на территории Республики Беларусь / З. Е. Грушецкая, О. В. Дзюбан, В. И. Парфенов, В. Н. Тихомиров // *Вестник БГУ. Сер. 2, Химия. Биология. География*, 2016, № 2. – С. 30-37.
10. Aguiar C., Aedo C. *Allium ursinum* L. subsp. *ursinum*: confirma, čao da presenc, caem Portugal // *Silva Lusit.* 2006. Vol. 14, № 2. P. 268.
11. Karpavičienė B. Distribution of *Allium ursinum* L. in Lithuania // *Acta Biologica Univ. Daugavp.* 2006. Vol. 6. P. 117-121
12. Karpavičienė B. Diversity of *Allium* species in Lithuania // *Biodiversity in Relation to Vegetation Zones in Europe*. Łódź, 2005. P. 57-64.
13. Krahulec F., Duchoslav M. *Alliaceae* J. Agardh – česnekovitė // *Kvėtena Českė republiky*. Praha, 2010. Vol. 8. P. 647-677
14. Chifu N., Ștefan N., Zamfirescu O., Mănză C., Zamfirescu S. Forest communities floristically specific to eastern Romania // *Nature Conservation Concepts and Practice*. Berlin ; Heidelberg, 2006. P. 169-180.
15. Conti F., Abbate G., Alessandrini A., Blasi C. An annotated checklist of the Italian vascular flora. Roma, 2005.

16. Soják J. Rozšíření plemen *Allium ursinum* L. v Československu // Preslia. 1968. Vol. 40. P. 294–297.
17. Zahariadi C. *Liliaceae* // Flora Repub. Soc. Romania. Bucharest, 1966. Vol. 11. P. 106–404
18. Байрак О. М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини / О. М. Байрак, Н. О. Стецюк. – Полтава : Верстка, 2005. – 247 с.
19. Онищенко В. А. Закономірності поширення весняних ефемероїдів у широколистяних та хвойно-широколистяних лісах України / В. А. Онищенко // Український ботанічний журнал. – 2007. – Т. 64, № 6. – С. 806-824.
20. Панченко С. М. Весняні ефемероїди листяних лісів Лівобережного Полісся / С. М. Панченко, О. В. Лукаш, О. П. Черноус // Український ботанічний журнал. – 2006. – Т. 63, № 5. – С. 671-680.
21. Петруняк Л. Щільність і вікова структура ценопопуляцій *Allium ursinum* L. (*Alliaceae*) в Галицькому національному природному парку / Л. Петруняк // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – 2014. – Вип. 67. – С. 183-188.
22. Тимочко І. Я. Флористичний склад ценопопуляцій за участю *Allium ursinum* L. / І. Я. Тимочко, Ю. А. Мельник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.6. – С. 102-112
23. Соломаха В.А. Синтаксономія рослинності України. Третє наближення / В.А. Соломаха. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – 296 с.
24. Matuszkiewicz Wł. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe PWN, 2001 – 540 s.
25. Moravec J. a kol. Rostlinna společenstva České republiky a jejich ochrození (2 vydání) // Severočeskou přírodou, Příloha. – 1995. – 206 s.
26. Миркин Б.М., Наумова Л.Г. Продромус и диагностические виды высших единиц растительности территории бывшего СССР // Наука о растительности (история и современное состояние основных концепций). – Уфа: Гилем, 1998. – С. 335-412.
27. Mucina L., Bültmann, H. Dierßen K., Theurillat J.-P., Raus T., Čarni A., Šumberová K., Willner W., Dengler J., Gavilán García R., Chytrý M., Hájek M., Di Pietro R., Jakushenko D., Pallas J., Daniëls F.J.A., Bergmeier, Santos Guerra E.A., Ermakov N., Valachovič M., Schaminée J.H.J., Lysenko T., Didukh Y.P., Pignatti S., Rodwell J.S., Capelo J., Weber H.E., Solomeshch A., Dimopoulos P., Aguiar C., Hennekens S.M., & L. Tichý – Vegetation of Europe: hierarchical floristic classification system of vascular plant, bryophyte, lichen, and algal communities // Applied Vegetation Science. Volume 19 • Supplement 1 • November 2016 • ISSN 1402-2001. Contents. Synthesis.
28. Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. – Kiev, 1999. – 346 p.
29. Onyshchenko V. A. Forests of order Fagetalia sylvaticae in Ukraine./ ed.: S. L. Mosyakin. – Kyiv: Alterpress, 2009. – 212 p.
30. Котов М. І. Рід *Allium* L. // Флора УРСР. – К.: Вид-во АН УРСР, 1950. – Т. 3. – С. 127-128.

References

1. Bayrak O. M. (1997). *Abstract of flora of left-bank Dnieper Ukraine. Vascular plants*. Poltava: «Verstka» (in Ukr.), 162.
2. Friesen N., Fritsch R. M. & Blatther F. R. (2006). *Phylogeny and intrageneric classification of Allium L. (Alliaceae) based on nuclear ribosomal DNA ITS* (Proceeding of the Monocots 3 Symposium Vol. 22 No 1), 372-395.
3. Stearn, William T. (1992). *How many species of Allium are known?* Curtis's Botanical Magazine 9.4, 180-182.
4. Hegi Gustav & Suessenguth Karl (1939). *Band II, Monocotyledones (II. Teil)* Hegi: Illustrierte Flora von Mitteleuropa 2, 1-532, 1003-1010.
5. Tutin T. G. (1957). *Biological Flora of the British Isles. Allium ursinum L.* Journal of Ecology Vol. 45, No. 63.
6. Stearn W. T. (1978). *European species of Allium and allied genera of Alliaceae: a synonymic enumeration* Ann. Mus. Goulandris Vol. 4, 83-198.
7. Stearn W. T., Tutin T. G., Heywood V. H., Burges N. A., Moore D. M., Valentine D. H., Walters S. M., & Webb D. A. (1980). *Allium L.* Flora Europaea : in 5 vol. Cambridge, 49-69.
8. Bordzilovskyy YE.I.(1950). *Genus Allium, garlic – Allium L.* Flora URSS T.3 Kyiv: Vyd. AN URSS, 91-146. (in Ukr.)
9. Hrushetskaya Z.E., Dzyuban O. V., Parfenov V. Y. & Tykhomyrov V. N. (2016). Phylogeographic mapping of *Allium ursinum* L. on the territory of Republic of Belarus. *Vestnyk BHU. Ser. 2, Khymyya. Byolohyya. Heohrafiya (Bulletin of the Belarusian State University. Chemistry. Biology. Geography series)*, 2, 30-37. (in Belarus.)
10. Aguiar C. & Aedo C. (2006). *Allium ursinum* L. subsp. *ursinum*: confirma, çao da presenc, caem Portugal. *Silva Lusit.* Vol. 14, No 2, 268.
11. Karpavičienė B. (2006). *Distribution of Allium ursinum L. in Lithuania.* Acta Biologica Univ. Daugavp. Vol. 6, 117-121.

12. Karpavičienė B. (2005). *Diversity of Allium species in Lithuania*. Biodiversity in Relation to Vegetation Zones in Europe. Łódź, 57-64.
13. Krahulec F. & Duchoslav M. Alliaceae J. Agardh – česnekovitě. Květena České republiky, Vol. 8, 647-677.
14. Chifu N., Ștefan N., Zamfirescu O., Mânzu C. & Zamfirescu S. (2006). *Forest communities floristically specific to eastern Romania*. Nature Conservation Concepts and Practice. Berlin ; Heidelberg, 169-180.
15. Conti F., Abbate G., Alessandrini A. & Blasi C. (2005). *An annotated checklist of the Italian vascular flora*. Roma.
16. Soják J. (1968). *Rozšíření plemen Allium ursinum L. v Československu*. Preslia, Vol. 40, 294–297.
17. Zahariadi C. (1966). *Liliaceae*. Flora Repub. Soc. Romania. Vol. 11. Bucharest, 106–404.
18. Bayrak O. M. & Stetsyuk N. O. (2005). Atlas of rare and endangered plants of Poltava region. Poltava : Verstka, 247. (in Ukr).
19. Onyshchenko V. A. (2007). Regularities of distribution of spring ephemeroids in broadleaf and coniferous-deciduous forests of Ukraine. *Ukrayins'kyi botanichnyy zhurnal* T. 64, No 6 (Ukrainian Botanical Journal), 806-824 (in Ukr).
20. Panchenko S. M., Lukash O. V. & Chornous O. P. (2006). *Spring ephemeroids of leaf forests of left-bank Polesia*. *Ukrayins'kyi botanichnyy zhurnal* T. 63, No 5 (Ukrainian Botanical Journal), 671-680. (In Ukr).
21. Petrunyak L. (2014). *Density and age structure of cenopopulations of Allium ursinum L. (Alliaceae) in Halych national park*. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya biolohichna*. No 67 (Visnyk of the Lviv University. Series "Bibliology"), 183-188. (in Ukr).
22. Tymochko I. YA. & Melnyk YU. A. (2015). *Floristic composition of cenopopulations involving Allium ursinum L.* *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny* No 25.6 (The Scientific Bulletin of Ukrainian National Forestry University), 102-112. (in Ukr).
23. Solomakha V. A. (2009). *Syntaxonomy of the vegetation of Ukraine. Third approximation*. Kyiv: Fitosotsiotsentr, 296.
24. Matuszkiewicz Wł. (2001). *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski*. Warszawa: Naukowe PWN, 540.
25. Moravec J. a kol. (1995). *Rostlinna společenstva České republiky a jejich ochrození (2 vydání)*. Severočeskou přírodou, Priloha, 206.
26. Myrkyn B.M. & Naumova L.H. (1998). *Prodromus and diagnostical species of supreme vegetation units on the territory of former USSR. The science of vegetation (history and current state of the basic concepts)*. Ufa: Hylem, 335-412.
27. Mucina L., Bültmann, H. Dierßen K., Theurillat J.-P., Raus T., Čárni A., Šumberová K., Willner W., Dengler J., Gavilán García R., Chytrý M., Hájek M., Di Pietro R., Iakushenko D., Pallas J., Daniëls F.J.A., Bergmeier, Santos Guerra E.A., Ermakov N., Valachovič M., Schaminée J.H.J., Lysenko T., Didukh Y.P., Pignatti S., Rodwell J.S., Capelo J., Weber H.E., Solomeshch A., Dimopoulos P., Aguiar C., Hennekens S.M., & L. Tichý (2016). *Vegetation of Europe: hierarchical floristic classification system of vascular plant, bryophyte, lichen, and algal communities*. Applied Vegetation Science. Volume 19 • Supplement 1 • November 2016 • ISSN 1402-2001. Contents. Synthesis.
28. Mosyakin S.L. & Fedoronchuk M.M. (1999). *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*. Kiev, 346.
29. Onyshchenko V.A. (1999). *Forests of order Fagetalia sylvaticae in Ukraine*. Kyiv: Alterpress, 212.
30. Kotov M.I. *Allium L. Flora URSS. T.3*. Kyiv: Vyd-vo AN URSS, 127-128 (in Ukr.).

Summary. Shevchyk V.L., Spriahailo O.V., Spriahailo O.A., Shyriaeva D.V. Spreading and cenotical features of Allium ursinum l. at the left-bank part of Cherkasy region.

Introduction. *Allium ursinum L. at the plain part of Ukraine has a sporadical spreading in aboriginal broad-leaf forests of right-bank forest steppe and along the southern end of right-bank Polesia. Though, at the left bank this species is very rare. Newly discovered habitat at left-bank of Dnieper Ukraine raises a number of florogenetical and cenogenetical questions. Particularly, it is essential to evaluate the possibility of presence of once-continuous areal, which covered both right-bank forest steppe and massive of prehistoric left-bank valley- and bairak forests. On the other hand, it can evidence the modern distribution of the species from the refugium of interglacier relicts, which are dedicated to Central Russian Upland.*

Purpose. *The aim of the work was to evaluate the condition of previously unknown and distant from other populations location of Allium ursinum at the left bank of Cherkasy region.*

Methods. *One local population at the left Dnipro bank was examined, placed between the village Den'hy (Zolotonosha raion) and Krut'ky (Chornobai raion) of Cherkasy oblast.*

Inventories were made on the areas of 25×25 m. Processing was based on the methods of J. Braun-Blanquet. Scale was used to evaluate the projective coverage of species: + – projective

coverage less than 1%; 1 – projective coverage from 1 to 5%; 2 – from 6 to 15%; 3 – from 16 to 25%; 4 – from 26 to 50%; 5 – more than 51%.

Results. Our descriptions of groupings which include *Allium ursinum*, are vastly remoted from other habitats of the same garlic species at the left-bank Ukraine and are diagnosed as a union of *Alnion incanae* Pawłowski et al. 1928, which belongs to the class *Alno glutinosae-Populetea albae* P. Fukarek et Fabijani 1968.

The uttermost coverage of *Allium ursinum* is formed at the best-drained micro uplands, which are indicated with the emergence and, to a greater extent, with superior involvement in tree stand of a common oak. At lower areas, where the moisture is higher, and black alder has superior involvement in tree stand, the partaking of bear's garlic is less significant: at places where the water is stagnant, this plant falls out with the majority of bulbous and short-rash ephemeroles.

Within all the area of bear's garlic habitat explored the locuses were noted with existing individuals of different age stages, which indicates the high viability of the population and the ability for spreading of the species to new areas within the similar biotopes.

Originality. Previously unknown, remote for hundred kilometers from other known populations, left-bank habitat of *Allium ursinum* is discovered and classified. Nonetheless, some detached investigated populations are placed quite nigh. Particularly, right-bank forest massive of Kaniv Nature Reserve, where this species grows, is placed just in few dozens of kilometers away. Thereby, it would be more correct to interpret the revealed population as a derivative from right-bank ones.

Conclusion. Previously unknown, remote for hundred kilometers from other known populations, left-bank habitat of *Allium ursinum* is discovered. The species grows as a part of grouping of union of *Alnion incanae* Pawłowski et al. 1928, which belongs to the class *Alno glutinosae-Populetea albae* P. Fukarek et Fabijani 1968, when within the near-Dnieper right-bank forest steppe the populations of *Allium ursinum* occur as part of union of *Carpinion betuli*. The explored population is characterized by presence of different age stages and has the high viability.

Key words: *Allium ursinum*, syntaxonomy, population, florogenesis, left-bank, forest-steppe.

¹Канівський природний заповідник
Київського національного університету ім. Т.Шевченка,
²Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
³Київський національний університет ім. Т.Шевченка.

Одержано редакцією 12.05.2017
Прийнято до публікації 23.11.2017